

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1991. november

CXXVI. évfolyam

A tartalomból

*„Hol zsarnokság van
mindenki szem a láncban...”*

311. oldal

*Fafajpolitikánk sok esetben
hasonlatos volt a marxizmushoz...*

315. oldal

*E tervezés végeredménye
az erdőrésztlet bontású
fahasználati terv.*

328. oldal

*Akár száz hiúz lelövése is csupán
szabálysértés, ugyanakkor
egy gyurgyalag elpusztítása
már bűncselekménynek*

minősül.

337. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
 folyóirata.
CXXVI. évfolyam 11. szám
(1991. november)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjai:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Dala László, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, dr. Oroszi Sándor (a bizottság helyettes elnöke), ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.
 Telefon: 1412-890, 1325-186.

Nyomdai munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Hegyi Ferenc.
 Munkaszám: 1991-0160
 A kézirat lezárva: 1991. november 10.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

Э. ФЮРЕР: Экологические аспекты системы критериев для низкопродуктивных лесов	317
З. БОДА-Й. КОЛОНИЧ: Химические уходы в топольных и ивовых насаждениях	324
Л. БОДОР: Опыт работ и использования лесопосевной машины на вырубках	325
Ф. СЕНТКУТИ: Рентабельность в лесоустройстве	327

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

PÁPAI GÁBOR: Bocsássatok meg!	311
KATÓ PÁL: Három megjegyzés	313
DR. PAPP TIVADAR: Gondolatok az újra induló erdőtelepítési programról	315
DR. FÜHRER ERNŐ: Az erdészeti kutatás helyzete a kutató szemével	317
SZAKÁCS JÁNOS: Az erdő mindenkié	319
GERELY FERENC: Munkaértekezlet az erdőgazdaság szervezetéről	320
DR. MIKLÓS GRÁTZER: Az oktatás és a médiák szerepe az erdők megbecsülésében	320
DR. BONDOR ANTAL: Miként fog alakulni a világ erdeinek jövője?	321
DR. FÜHRER ERNŐ: Gazdaságtalan erdők kritérium-rendszerének ökológiai megközelítése	322

ERDŐMŰVELÉS

BODA ZOLTÁN - KOLONITS JÓZSEF: Nemes nyárok és fűzek vegyszeres ápolása	324
BODOR LÁSZLÓ: A vágásterületi magvető gép és munkavégzésének eddigi tapasztalatai	325

ERDŐRENDEZÉS

DR. SZENTKÚTI FERENC: Gazdaságossági megfontolások az erdőrendezésben	327
---	-----

FAHASZNÁLAT

GÁL SÁNDOR - KISS LÁSZLÓ - VERBAY JÓZSEF: Erdőrésztelenkénti fahasználat...	328
DR. RÉDEI KÁROLY: Vöröstölgy fatermési tábla	330

ERDŐVÉDELEM

KOLTAY ANDRÁS - LESKÓ KATALIN: Adatok a sávós tölgybogár hazai tömeges előfordulásához	333
--	-----

A HÓNAP KÉRDÉSE

BÁNÓ LÁSZLÓ: Erdészet? Történelem? Magánélet?	335
TERMÉSZETVÉDELEM	335
DR. BARTHA DÉNES: Hazánk védett fa- és cserjefajai	335
DR. FEHÉRVÁRI SZABOLCS: A természetvédelem jogi normarendszere	337
TAROKK-SAROK	339
KÖNYVESPOLC	339
ERDŐKERÜLŐBEN	341
EGYESÜLETI HÍREK	342

INHALT

DR. FÜHRER, E.: Annäherung aus ökologischer Sicht des Kriteriums der unrentablen Wälder	317
BODA, Z., KOLONITS, J.: Chemische Pflege der Edelpappeln und der Weiden	324
BODOR, L.: Bisherige Erfahrungen mit der für Kahlschlagflächen konzipierte Saatmaschine und ihrer Arbeit	325
DR. SZENTKÚTI, F.: Ökonomische Gedanken in der Forsteindichtung	327

CONTENTS

FÜHRER, E.: Ecological aspects of criterion-system of the unprofitable forests	317
BODA, Z. - KOLONITS, J.: Chemical treatments in poplar and willow stands	324
BODOR, L.: Experiences on the application of forestry sowing machine in the felling areas	325
SZENTKÚTI, F.: Considerations on profitability of the forest inventory	327

Bocsássatok meg!

Márciusban közzétettünk egy felhívást, mely szerint az októberi vagy a novemberi számunkat az 1956-os forradalom erdész vonatkozású eseményeinek kívánjuk szentelni, méltóan ünnepelni a 35. évfordulót. A szándék egyértelmű volt. Rögzíteni a mának és az utókornak mindazt, ami akkor és azután történt. Hogy megérthessük a folyamatot, ami a mai zaklatott útkereséshez, a demokrácia adta lehetőségeink tanácstalanságához, az oktatási, a tudományos és az általános szakmai zavarhoz vezetett. Elégtételt akartunk szolgáltatni azoknak, akik akkor szóban, írásban, alattomos intézkedések következményeként vehették tudomásul, hogy a forradalom alatt tanúsított magatartásuk miatt fel kell adniuk szakmai, emberi ambíciójukat. Fogódzót akartunk adni mindazoknak, akik elmélyültebben kívánják megismerni a múltat. Megismertetni felsőoktatásunk drámájának a lehető legtöbb részét.

A magyar erdők állapotaért, sorsáért felelősök maroknyi, néhány ezres táborában hál'Istennek nem történtek olyan megtorlások, melyek következményeként özvegyek, árvák maradtak volna. De erkölcsi áldozatok és vámszedők akadtak néhányan.

Az 1956-os forradalmi események nem 1956. október 23-án kezdődtek, hanem 1946. február 1-jén a köztársaság kikiáltásával, amikor megcsillant a remény, hogy végre szuverén politikai feltételek mellett élhetünk. Erdész szemmel is fájó volt az 1947. február 10-én aláírt párizsi békeszerződés, amely egyértelművé tette, hogy azok az erdőkkel járó feladatok, melyek igazi szakmai kihívást jelentettek... nincsenek többé. Érelődött a forradalom 1948 júniusában, amikor végleg eldőlt, hogy a köztársaság eszmeisége délibáb volt, hogy a kezdeti eufóriát csak azért élhettük át, hogy a rombadöntött országot újjáépítsük. És mikor az 1950-es évek elejére érkezünk, a magyar erdész társadalom már bizonyos fokig polarizálódott. Szakmai szempontból, mondhatni, fénykorát élte az ágazat még akkor is, ha szakemberek helyett lakatosok, foltozó vargák igazgattak egy-egy gazdaságot. Nincs még egy szakterület, ahol az államosítás egyértelműen olyan jót tett, mint az erdőgazdálkodásnál. A szovjet példát követő gigantomániás beruházások az erdészetnél nem sztálinvárosokat vagy gyáptöföldröket eredményeztek, hanem csemeték százmillióit, új erdők hektárjainak tízezreit. És ez az a pont, amikor – mai szemmel nézve – elkezdődött a selmeci szellem palackba gyömöszölése. De kinek lehet most erkölcsi alapja ahhoz, hogy az akkori tetteket, eseményeket ítélje vagy minősítse?

*„hol zsarnokság van,
mindenki szem a láncban;
belőled büzlök, árad,
magad is zsarnokság vagy;”*

(Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról)

De az nyilvánvaló, hogy nem lehet egyenlőségjelet tenni az 1951-ben az egyetemről kiebrudaltak és egyazon időben a Moszkvából levelet író közé.

Levél Iszakra Ferenc elvtársnak, az Erdőközpont párttitkárának

„Leningrádba érkezésem előtt egy hetet Moszkvában tölthettem. Egy csütörtöki délután a magyar követségen tudtam meg, hogy aznap be lehet

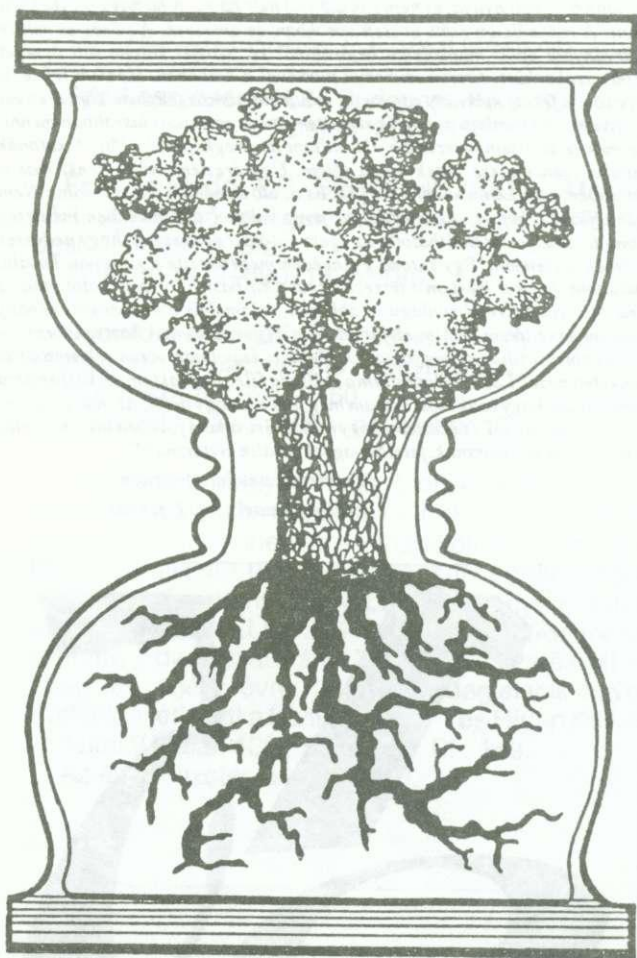
menni a Lenin-mauzóleumba. Sietve indultam el a Vörös-tér felé, mert csak délután 6-ig volt nyitva, és nem sok idő volt már hátra. A hó nagy pelyhekben esett. A mauzóleum előtt hosszú sorokban az emberek. A vörös és fekete márványból épült mauzóleum bejáratánál két szovjet katona állt őrséget szinte szoborként, hosszú szuronyú puskával a kezükben. Mentem lefelé, a lépcsőkhöz fekete márvány ragyogott mindenütt tompa fényben. Úgy éreztem a szívem a torkomban dobog és szerettem volna egy kicsit lassabban menni, de már le is értem a terembe. Ott álltam az üvegkoporsó előtt. A katonák mintha igen messze lettek volna tőlem. Úgy éreztem, nincs senki más a teremben, csak Lenin elvtárs, meg én. És az idő is, mintha megállt volna. Nem gondoltam semmire; csak éreztem, hogy valahol a bensőmben melegség támadt, amely azután áthatotta az egész valómat és éreztem, hogy nedvesek lesznek a szemeim. Egy katona gyengéden megérintette a karomat. Tovább indultam. Amikor kiértem a térre, a Szpásszkij-bástya tornyán hatot ütött az óra. Néztem a Kreml kivilágított ablakait, valamelyik ablak mögött néhány száz méterre tőlem Sztálin elvtárs dolgozik, gondoltam. A bástyák tornyain ótágú vörös csillagok ragyogtak. A főépület kupoláján vörös selyemzástól lengetett a szél. Lassan elindultam a szálloda felé, ahol laktam. Útközben arra gondoltam, hogy csak most tudtam meg, milyen nagy dolog az, hogy szovjet-ösztöndíjas vagyok és éreztem, hogy mindazért, amit a jövőben teszek, felelős vagyok Lenin elvtársnak, felelős vagyok Sztálin elvtársnak.”

Keresztesi Béla erdőmérnök
(„Erdőgazdaság”, 1951. január)

Hát igen. Most sincs másról szó, mint a felelősségről. Vajon lustitia mérlegének azonos serpenyőjébe teheti-e a történelem az 1957-ben vizsgálatot elrendelők, az azt lefolytatók életútját és azokat, akiket e vizsgálat következményeként jó ideig lehetetlenné tettek?

„Erdőgazdaságaink súlyosan érzik az egész népgazdaságunkat ért károkat, de még jobban nehezednek rájuk magukban az erdőgazdaságokban lefolyt eseményeknek a kihatásai. A kommunista igazgatók, főmérnökök, főkönyvelők, munkaiügyi előadók, párttitkárok, szakszervezeti vezetők ellen aljas hadjáratot indítottak, teljesen jogellenes elbocsátásokat fogantatosítottak... A kommunista vezetők után magát a pártot támadták. Követelték az MDP alapszervezetek feloszlását, követelték, hogy a jövőben az erdőgazdaságoknál pártszervezet ne legyen, de ugyanakkor tevékeny részt vettek a kisgazdapárt és számtalan más párt életrekeltésében...

Nagymértékben zavarta, állandóan nyugtalanította a forradalmi bizottságok ideiglenes munkástanácsok egyes tagjait a szovjet hadsereg egységeinek jelenléte. Féktelen uszításba fogtak ezért a Szovjetunió ellen a legtöbb helyen. Követelték a szovjet csapatok azonnali kivonását, szükségesnek tartották az ENSZ-csapatok behívását. Követelték a Varsói Szerződés felmondását, az ország semlegességének kikiáltását.

Az ellenforradalmi események a mi területünket sem kímélték meg. Mind az erdészet, mind a faipar vonalán eltávolították a kommunista vezetőket és még az ellenforradalom fegyveres leverése után is a munkástanácsokba küldött deklasszált elemek újján igyekeztek olyan irányt adni a dolgoknak,

mely ellenforradalmi elképzeléseiknek megfelelt. Halálba kergettek egy igazgatókat, számos igazgatót és vezetőt őrizetbe vettek és felmérhetetlenek azok a véres és súlyos következmények, melyek bekövetkeztek volna, ha a Szovjetunió testvéri segítségével kellő időben nem törjük le az ellenforradalmi terror dühöngését.

Az újjáalakult pártszervezetek és a szakszervezetek segítségével a rendet nagyban, egészben helyreállítottuk, a munkásosztály vezetésének szilárdságát biztosítottuk, bár tagadhatatlan, hogy e téren még vannak tennivalók. Komoly hiányosságok mutatkoznak meg a gazdasági és a hivatali fegyelem vonalán, de már elérkeztünk ahhoz az időhöz, amikor a legszigorúbban fogunk fellépni a gazdasági vagy hivatali fegyelmezetlenséggel szemben és minden esetben példát statuáló megtorlással fogunk élni."

Keresztesi Béla,
az OEF vezetőjének helyettese
beszámolója,
„Az Erdő”, 1957. június.

Vajon megengedhetjük-e most magunknak, amikor nyakig vagyunk a rendszerváltás zűrzavarában, amikor hetente kelnek szárnyra hírek az erdők sorsáról, amikor a felügyelet máról holnapra él, amikor az erdészeti kutatás minden idők legmélyebb pontjára jutott, amikor lábadozó oktatási intézményeinkből munkanélküliek sora kerül ki, amikor az erdőket a privatizálás rémétől kell menteni, amikor még nincs erdőtörvény... és még lehetne folytatni tovább, hogy most vonjuk el a figyelmet az igazi feladatokról... Nem, ez nem lenne jó.

De egyet meg kell tenni. Azok nevében, akik börtönbe kerültek, akiket megtaposott az elmúlt négy évtized, „akkikkel szemben példát statuáló megtorlással éltek”, akik talán nem is várnak mást, mint azt, hogy valaki, vagy valakik nyilvánosan is kimondják, leírják, hogy ... bocsássatok meg.

Pápai Gábor

A Cseh-Szlovák erdőgazdaság meglehetősen viharos napokat él. A nemrég életbelépett földreforma alapján megindult az erdők visszaigénylése, tovább halad az állami erdők monopóliumának szétverése. Az állami erdőgazdaságok igyekeznek az egyes erdőtulajdon igénylőkkel a kezelésre nézve megegyezni, de a legtöbben maguk kívánnak gazdálkodni, bár nagyrészt már városlakosok lettek, kapcsolatuk az erdei munkával már rég megszűnt. Egyedül Szlovákiában egymilliónyi kisbirtokról van szó, elsősorban gyakran csak néhány árnyékos erdővel. Igényeik érvényesítésére 1992 vége a határidő.

(ÖFZ 1991. 9. Ref.: Jérôme R.)

Három megjegyzés dr. Madas László programot adó cikkéhez

Előre kell bocsátanom, hogy fél évszázados (1929-1979) munkásságom alatt mindössze csak egy esztendeig (1946/47) végeztem kifejezetten erdészeti munkát, amikor is erdőkitermelést vezettem le a Dráva folyó egyik szigetén. Így észrevételeim egy kívülálló megjegyzései. A huszas években azonban több hónapon át gyakornokoskodtam a Kis-Kárpátokban, öt évig (1939-1944) a Keleti-Kárpátokban és tíz esztendeig a Kisalföldi Állami Erdőgazdaságnál tevékenykedtem – ha kizárólag műszaki vonalon is –, sok tapasztalatot szereztem, aminek alapján talán helyes, ha észrevételeimet közreadom.

1. Madas kolléga nem fejt ki annak mulhatatlan szükségességét, hogy még mintegy 600 ezer hektár erdőt kell telepítenünk.

Egy európai állam fában csak akkor önellátó, ha területének 25%-a erdő. Azt is helyes lenne figyelembe venni, hogy ma a fa felhasználásának reneszánszát éli, mert a tervezőművészek és lakberendezők messzemenően többre értékelik a fát az új műanyagoknál. Ezenfelül be kell erdősíteni a gazdaságosan nem művelhető mezőgazdasági, az erodált és az erózióknak kitett területeket.

2. Fejtegetésében nem elég határozott az erdővagyon tulajdonjogát illetően. Az erdők az oxigént belélegző élőlények életét biztosítják, így minden körülmények között fenntartandók még ráfizetéses gazdálkodás mellett is. Így ez a társadalom kötelezettsége, és magántulajdonosra nem hárítható át.

Erdeink túlhasználtak, növekedik a rontott erdők területe és igen messze vannak a természetes állapottól, amelyben a növedék egyensúlyban volt az előregedett egyedek pusztulásával. A túlhasználatok megszüntetésének költségeit magántulajdonosok vállalni képtelenek, de még évtizedekig az önkormányzatok és társulások, közbirtokosságok sem képesek vállalni. Nagyon igaza van Kupa Mihály pénzügyminiszternek, amikor azt állítja, hogy az állami erdők nem privatizálhatók.

A fa ipari feldolgozása (fűrészüzemek, falepárlók, műfagyarak, lemezhántolók stb.) nem erdőgazdálkodási tevékenység és nem való állami tulajdonba, mert megmerevedik és lemarad a fejlődésében. Ezeket feltétlenül privatizálni kell. A tő melletti vagy annak közelében történő fafeldolgozás, a vékonyanyagból félgyártmányok (karó, oszlop, donga, talpfa stb.) készítése viszont kifejezetten erdőgazdálkodási munka és felesleges ezt lépcsőzni. Állításaim helyességét hosszas érvelés helyett tapasztalati példákkal igyekszem igazolni.

A huszas években végzett gyakornokoskodásom alatt megdöbbentő látványban volt részem, mert a zohori és lozónói (Pozsony megye) erdészetek területén a tarra vágott mintegy 1,5 ezer hektáros területű hegyoldalak lila színben hullámoztak az enyhe szélben. Újulat helyett mellig érő és virágzó Epilobium fedte a hegy-

oldalakat. A velem volt közel 80 éves Kopál Ferenc körerdész sírva fakadt, és ezen a napon a hangját sem lehetett hallani. A látvány magyarázata az, hogy Károlyi Lajos gróf mintegy 10 ezer hektáros erdőbirtokán külterjes gazdálkodás folyt, feltárva nem volt, lábon történt meg a kitermelhető fatömeg eladása. A csehszlovák földreform folyamán az erdők a birtokosok tulajdonában maradtak, de értékük 20%-ában azonnal fizetendő vagyondézszt vetett ki rájuk a kormány. Mást nem tehetett a gróf, mint kitermelésre lábon eladott annyi fát, amennyinek bevételeivel fedezni tudta a vagyondézszt. Erdősítésre fedezete nem maradt. A vevő, a Moravská Agrár Banka 10-12 km erdei vasutat, fűrésztelepet létesített, de ő sem erdősített. Azután a harmincas évek végén mégis sikerült beerdősíteni, mert a gróf – mint csehszlovák állampolgár – a hágai nemzetközi döntőbírásnál megnyerte a román állam elleni évtizedes perét, és az elkobzott erdői-színtalusi birtokaiért 41 millió csehkoronát készpénzben megkapott, amiből már – ha megkésve is – fedezni tudták a méregdrága erdősítések költségeit. De mi lett volna, ha a pert a gróf nem nyeri meg?

A másik példa szintén kárpáti, de Bereg vármegyei. Itt az egykori, Rákóczi-féle 120 ezer hektáros erdőbirtokon tevékenykedtem öt esztendeig. Ezt a birtokot az osztrák Schönborn grófok kapták meg, amelyen teljesen külterjes gazdálkodást folytattak. Lábon adták el a kitermeléseket Bantlin és Szolyva falepárló üzemének, a Vulkán Gyufagyárnak és más kisebb üzemeknek, vállalkozóknak. Ezek erdei vasutakkal feltárták területeiket, fűrésztelepeket is létesítettek, amelyből a Szolyva falepárló és fűrészüzem ma is működik. Az első világháború előtt a tulajdonos még valamit erdősített is, de aztán abbahagyták és több tízezer hektáron szaporodtak a rontott erdők. A huszas években Schönborn grófot is megterhelték a 20%-os vagyondézsztával, ami miatt az egész birtokát eladta a berni Kommerzial Banknak. Ez a pénzügyintézet megszervezte a Latorica A. G.-t (1942-től Latorca R. T.). Ez a vállalat mintegy 120 km erdei vasúttal, 12 km kötélpályával részben feltárta az erdőbirtokot, két nagy teljesítményű fűrésztelepet létesített, a harmadikat megvásárolva üzemeltette, de egyetlen hektárt sem erdősített és csemetekertje is csak egy volt mutatásban, pedig évente koncentrálna egy-két helyen 1,5-2 ezer hektár tarvágást végeztetett. Az újulat olyan volt amilyen lehetett, cserje, bokor, gyomfa és valamennyi sarj. Persze magfákat hagytak, de ezek 1-2 év alatt elpusztultak, mert az erős napsütés elégette a bükk és gyertyán vékony kérgét. A mintegy 40 ezer hektáron kiváló élőhelye lett a vadnak, a hatalmas remetekanoknak 20-24-es szarvasbikáknak, 600 grammos őzbakoknak. Hiúzzal, farkassal, medvével akkor is találkozni lehetett, ha nem kerestük. Kitűnő élettere lett a vadnak, de bükknek, fenyőnek...?

Tehát magántulajdonba való az erdő?

3. Madas László igen behatóan foglalkozik a vadászat és az erdészet jövőbeli viszonyával, de nem tér ki arra, hogy mind a mezei apróvadnak, mind az erdei nagyvadnak ma már nincs meg a természetes élettere.

A hatvanas években, amikor mezőgazdaságunk – kényszerítve – a kisparcellás gazdaságból nagyüzeműt alkotott, lerombolta életterét, és magára hagyta az apróvadat, amelynek eredménye az alábbi:

1960-ban	nyúl 3200,	fácán 750,	fogoly 160 ezer darab,
1989-ben	nyúl 643,	fácán 1137,	fogoly 52 ezer darab.

A fácánállomány csekély növekedése ne tévesszen meg senkit, mert ez a vadgazdaságok évi 2-2,5 millió darabos mesterséges szaporítása és zárttéri nevelése. Ezek nem a jól repülő vadászfácánok, hanem brojlerbaromfik. Életképtelenek, és a neveltnek még a fele sem kerül puszkavégre, egyszerűen eltűnnek. Az apróvad pusztulásának az oka: két év alatt kialakultak a kilométeres oldalhosszúságú nagy táblák és elmaradt az apróvad megélhetésének tervszerű biztosítása. Igaz, maga a mezőgazdálkodás, szántás, vetés, kaszálás stb. is igen jelentős beavatkozás volt a természet háborítatlan rendjébe és az apróvad életébe, de ez lassan, évezredek alatt történt meg, amihez az apróvad lassan alkalmazkodni tudott, sőt azzal, hogy táplálékhoz kiterítve jutott, tervszerű gondozással lényegesen szaporítani is lehetett. Ma hol talál fészkelési és fialási helyet és élelmet? Teljes kipusztulását csak úgy lehet megakadályozni és az állományok vadászati szintre való felemelését csak úgy lehet elérni, ha törvény kötelezi a mezőgazdaságok birtokosait arra, hogy az apróvad életterét is teremtsék meg, amihez az üzemi területük mintegy 3-5%-át az apróvad életének biztosítására kell fordítani. A kisparcellákra nem számíthatnak, mert üzemeltetésük ma már gazdaságtalan.

Hosszas indoklás, fejtegetés helyett tapasztalati példával szolgálok, hiszen egykor apróvadás és nagyvadász területek is voltak. Tótmegyeren – ahol a talán soha meg nem ismételt világhírű apróvad-gazdálkodás volt (1865-1945) – születtem és nőtem fel. Itt kezdtem vadászni is – gr. Károlyi Lajos külön engedélyével –, persze csak a túlságosan elszaporodott üregi nyulakra

és csak a kastély parkjában és a majorok nagy terjedelmű szérűskertjeiben. Így módomban volt ennek a páratlan apróvad-gazdálkodásnak megismerni minden sikerét és sikertelenségét is. Részletes ismertetésem megjelent a Nimród 1981. évi júliusi számának Fórum szakirodalmi mellékletében és a hamburgi Jäger 1989. évi júliusi, augusztusi számaiban. A híres vadgazdaság – szerintem már csak megközelíthető – eredményeit úgy érte el, hogy a mezőgazdasági nagybirtok területének 3%-a volt erdő és csenderes (remiz), az „fácános”, amelyben a növesztett fa szálláshelye és magja tápláléka volt a vadnak és az évenként töre vágott, boglyót is termelő cserje-bokor aljnövényzet rejtekhelye a fészkelő-fialó vadnak. Ezen túlmenően a szántógépeknek az ekét vontató 500 m hosszúságú kötele miatt a művelt táblák oldalhossza csak 500 m volt és széles, fásított, füves utak határolták. A foglyok kedvelt fészkelő területén még a fél kilométeres táblákat is felosztották 25-40 hektáros parcellákra – füves utakkal –, ahol fészkelhetett a fogoly.

Az apróvad is hasznosítható mezőgazdasági termék, ezt is csak úgy lehet megtermelni, ha termelőhelye is van, amit a törvény erejével kell biztosítani.

Ami a nagyvad életterének hiányát illeti, csak annyit az észrevételem, hogy mesterséges erdeinkben a nagyvadnak nincsen meg a természetes élettere, mert ha nem csipkedheti le télen a mesterséges erdősítések tápanyagoktól duzzadó rügyeit – éheznek, leromlik és nem szaporodik. Ezt a táplálékot takarmányozással pótolni nem lehet. A háborítatlan természet őserdeiben a fás növényzet a kikelt csemetéből 200-400 éves pusztulásáig nyújtott táplálékot a nagyvadnak. Ettől az állapottól a többnyire elegyetlen, zárt és cserjés-bokros aljnövényzet nélküli mesterséges erdeink nagyon messze vannak és lehetnek csak. Azt azonban lehetővé kell tenni, hogy a nyiladékokban, utak mentén, sarkokban, zugokban termeljük meg a nagyvad téli takarmányát is. De tovább is megyek; legyünk már annyira bölcssek, hogy nagyvadaink életterét teremtsük meg a természet utánzásával is, és kezdjük el őserdeink visszatelepítését olyan területeken, ahol a mesterséges erdők fenntartásának a gazdaságossága kétséges. Ilyenek a meredekebb, köves hegyoldalak, erodált területek stb. A másik ilyen lehetőség az élővizek védelmére partjaik beerdősítése mintegy 50-60 m szélességben.

A nagyvad is olyan erdei termék, mint a fa, így életterének biztosítását törvénybe kell iktatni.

Befejezésül talán csak annyit, hogy téves az a vélemény, miszerint a vadaink kárt is okoznak, mert a kárt okozó nem más mint az ember – a homo sapiens –, aki a természetet technikai tudásával nem utánozza, hanem erőszakosan átalakítani igyekszik a maga előnyére, léte színvonalának emelésére. Századunk második felében már rájött arra, hogy megjelenése a háborítatlan természetben olyan káros, mint a Föld múltbeli kataklizmái. Ennek tudatában a tudomány segítségével már igyekszik a természet jelenségeit megmenteni, vagy pótolni azt, amit elpusztítani kénytelen. Bízunk abban, hogy az erdészet és vadászat területén végzett tevékenységünk is hasznosabb lesz a jövőben.

Kató Pál

**A soproni Roth Gyula Erdészeti és
Faipari Szakközépiskola
(9400 Sopron, Szt. György u. 9. Pf.: 26.)**

1992-ben

**ERDŐGAZDÁLKODÁSI
VADGAZDASÁGI**

szakon

technikusminősítő vizsgát szervez.

Jelentkezési határidő: 1992. január 31.

**Tájékoztatást, jelentkezési lapot az
iskola küld az érdeklődőknek.**

DR. PAPP TIVADAR

Gondolatok az újra induló erdőtelepítési programról

A magyar erdészetnek a II. világháborút követő időszakában egyik legnagyobb eredménye a Trianon által megcsonkított ország erdőterületének fél millió hektárral való növelése volt. Ennek a nagy léptékű programnak az értékeit kell elsősorban szem előtt tartanunk, amikor indítjuk az újabb 150 000 ha-os telepítést.

Tény azonban, hogy közben a telepített erdőkkel együtt felnőtt néhány erdészgeneráció is, akiknek az aratás öröme túlmenően már részük volt egészlegesen leromlott fenyvesek és nemesnyárasok idő előtti kitermelésében is. Értéktételüket tehát már nem csak a sikerek alakították.

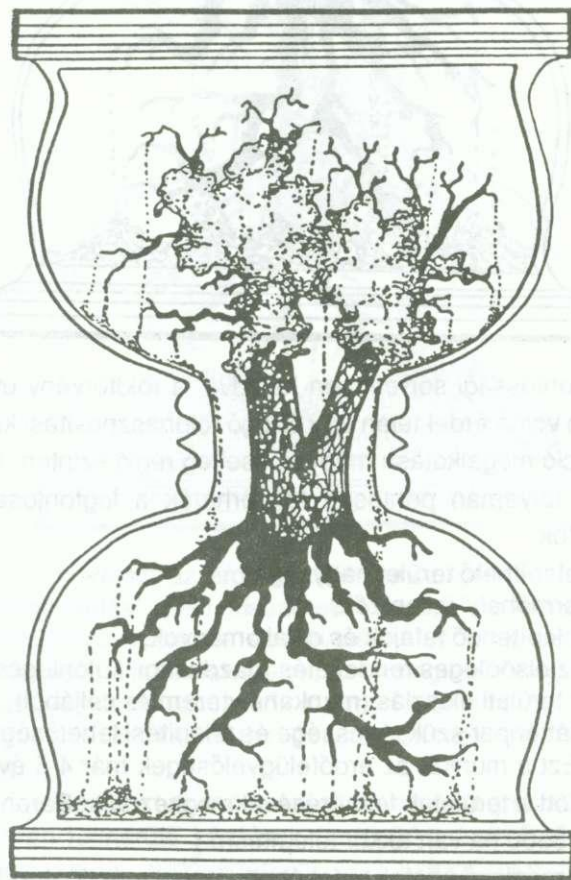
Tudott, hogy különösen az ár- és hullámtéri területeken a mezőgazdaság érdekében végzett öncélú meliorációs tevékenység alapjaiban tette tönkre egész régiók vízgazdálkodását. Különösen megszenvedték ezt a rövid vágásfordulójú, helyenként jobb sorsra érdemes nemesnyárasaink. Hasonlók mondhatók el homoki fenyveseink jó néhány hektárjáról. Nem volna tisztességes azonban mindent a termőhelyre fogni, amikor eredménytelenséggel találkozunk. Igenis szerepe volt a szakmai hiányosságoknak, a divatos fafajpolitikai elvek kíméletlen érvényesítésének, a kecsesgető állami támogatásnak is a helyenként létrehozott „temetőben”. E cikknek nem célja az utólagos diagnosztizálás, hanem a buktatók elkerülését segítő néhány kérdés felvetése és javaslat megfogalmazása.

Úgy vélem, nem érdektelen a régi telepítési program alapelveit felidézni, hivatkozva dr. Madas András nyugalmazott miniszterhelyettesnek Sopronban, az ökoklubok országos találkozóján (1988) tartott előadására. Ezek szerint a célok a következők voltak:

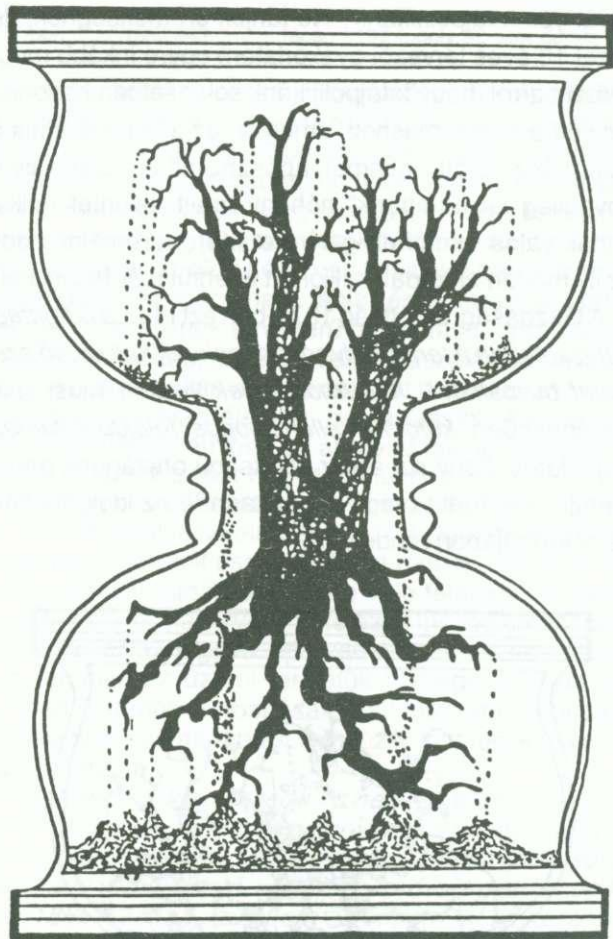
- A Trianon után 80%-kal csökkentett erdőterületünk növelése.
- Az 1950-es években a fa iránti ugrásszerűen emelkedő igények veszélyeztették tölgy és bükk fafajainkkal való tartamos gazdálkodás lehetőségét. (Az évi kitermelés 3-3,5 millióra emelkedett.) Ezért, s részben nemes fajaink védelme miatt is, határozták el gyorsan növő (fenyő, nyár, akác) fafajok telepítését.
- Feldolgozó háttérpar létesítése a meglévő, illetve belépő új faanyagra szintén hangsúlyozott cél volt! Az eredmény ismert. Erdőterületünk 500 000 ha-ral nőtt. A kitermelt faanyag jelentősebb hányadát azonban – mint gyarmati ország – azóta is feldolgozatlan nyersanyag formájában exportáljuk.

Kezdődjék tehát az új program! De milyen formában?! Legyen „kitűnő” ideológusok által törvénnyé emelt látványos fafajpolitikánk? Ne tűnjék eretnokségnek, de közel 10 éves tervezői gyakorlatom egyre inkább meggyőzött arról, hogy fafajpolitikánk sok esetben hasonlós volt a marxizmushoz, amelyet „az eszme diadala a józan ész fölött” címmel aposztrofáltak. Lefordítva: anyagilag is „futtattunk” néhány fafajt, tekintet nélkül annak valós termőhelyigényére. Merem remélni, hogy az ily módon elherdált milliárdokért ezután már felelni kell!

A Gazdasági Bizottság 1977-ben ezt írta: „a fafajmegválasztásban a termőhelyadottságoknak kell döntő szerepet biztosítani”. A termőhelynek viszont most már egyértelműen kötni kellene jogos tulajdonosaihoz. Sajnálatos, hogy ezt agrár adottságú országunk parlamentje nem tudta (vagy nem akarta?!) ez ideig földtörvény formájában rendezni.

Ezzel elérkeztünk az egész erdőtelepítési program első és legfontosabb eleméhez. Földtörvény nélkül ma átfogó programot nem lehet indítani! Úgy tűnik, a Munkaügyi és a Földművelésügyi Minisztériumban ezt másként látják, mivel 1991. augusztus 1-i hatállyal erdőtelepítési pályázatokat vártak közhasznú munkavégzés keretein belül.

Fontossági sorrendben haladva, a földtörvény után nem volna érdektelen egy átfogó földhasznosítási koncepció megalkotása megyei, esetleg régió szinten. Ennek folyamán pontosan felmérhetők a legfontosabb adatok:

- telepíthető terület nagysága,
- termőhelyi jellemzők,
- telepítendő fafajok és célállományok,
- az elsődleges rendeltetés (gazdasági, különleges),
- a területi eloszlás (munkahelyteremtés céljából),
- háttérpar szükségessége és telepítési lehetősége.

(Ezt a munkát az erdőfelügyelőségek már 4-5 évvel ezelőtt a területek felmérésével megkezdték. Baranyában 3500 ha várt akkor telepítésre.)

A meglévő adatok birtokában viszont már dönten kell a következők tekintetében:

1. Telepítéskor mi legyen a fontossági sorrend az elsődleges rendeltetést illetően?

1.1. Gazdasági erdő? A meglévő állományaink hasznosítására sincs elegendő háttérpar. Mi a garancia a belépő faanyag további hasznosítására? Felmerül még egy igen fontos kérdés: feltétlenül az erdészeknek kell megoldani a faipar gondjait? – Meggyőződésem, hogy nem! Az erdőgazdálkodás megítélésem szerint a köves-úti rakodón véget ért. Onnan már kereskedelem és faipar. Nem lehet ez másként gazdasági erdő telepítése esetén sem.

1.2. Élvezzen elsőbbséget a különleges rendeltetés (védelem, közjólét)? Egyértelműen területi adottság kérdése ez. Baranyában az évtizedes bányaművelés okozta felszínroncsolásokon mindenképpen előnyt kell hogy kapjon, elsősorban környezet- és talajvédelmi célú telepítéseket kell végezni. Ez lesz ráadásul az a tevékenység, amellyel a közvélemény előtt az ágazat jócskán megtépzott tekintélyéből visszaszerezhet valamit. Bár melyik oldalt nézzük ugyanis, a hangsúly az erdő, azaz a legmagasabban szervezett életközösség létrehozásán van, amely minden esetben több funkciót elégít ki. A nyereségérdekeltség béklyóiban vergődő erdőgazdálkodásunk általában is kénytelen lesz váltani éppen a korszerű, közjóléti erdőgazdálkodás irányába, ha saját nemzete előtt európai akar lenni! Így válhat valójában hosszú távon sikerágazattá!

2. A megváltozott termőhelyi viszonyok miatt mit tekintünk természetes állománynak? Tehát olyan ökológiailag stabil életközösségnek, amely a termőhely potenciális termőképességét maximálisan hasznosítja.

Véleményem szerint ez lesz a jövő egyik legnehezebb kérdése és feladata. Bizonyára nem állok egyedül, amikor kijelentem: a mai környezet nem a 10-20 év előtti környezet. Következésképpen más fafajösszetétel jelenti a természetes vegetációt. Bővíteni kell a fafajválasztékot a szélsőségek irányába főként azért is, mert a mezőgazdaságtól az erodált, számukra alkalmatlan területeket kapjuk. De feltétlenül el is kell fogadnunk? Ha a mezőgazdaság megteheti, hogy bizonyos területekről kijelenti, hogy művelésre alkalmatlan, talán nem szentségtörés az erdészek részéről sem nemet mondani az ilyen határtermőhelyekre. Egy ősgyep még jelenthet annyi természeti értéket, mint egy hatszor pótoltt, kudarcra ítélt telepítés.

3. Érdemes-e finanszírozni rövid rotációs idejű ipari erdők telepítését (5-10 éves átfutási idejű nyárasokat)?

Ez úgy vélem elsősorban komplex faipari és foglalkoztatási témakör.

4. Milyen szerepet kaphatnak a mezővédő erdősávok telepítés és finanszírozás szempontjából?

Ismert, hogy a mezőgazdaság táblásítása, valamint a légi vegyszerezés zavartalanná tétele a faszorok, remizetek kivágása révén „kultúrsivatagokat” eredményezett.

A kilométereken át akadálytalanul száguldó szél alapvetően kedvezőtlen mikro- és makroklima-változásokat okozott. Ugyanakkor teljesen tönkretették az apróvad élőhelyét is, tökéletesen felborítva az élővilág egyensúlyát. A sok helyütt kezdődő bio-mezőgazdálkodás egyenesen igényli a mezővédő erdősávok újratelepítését. (A Pécsi Erdőtervezési Iroda 36 ha, elsősorban erdősáv-telepítési tervezési megbízást kapott ez évre.)

Meggyőződésem, hogy jelentőségük nőni fog, még akkor is, ha méretüknél fogva nem mind tartoznak majd az erdőtörvény hatálya alá.

Tény az is, hogy a sávok telepítésekor több variációval dolgozhatunk. Rövid és hosszú vágásfordulóval, földhasznosítási céljainknak megfelelően.

Az újra induló erdőtelepítések kapcsán bizonyára még sok kérdés vetődik fel, amelyekre először válaszolni célszerű, és csak aztán megrendelni a csemetét!

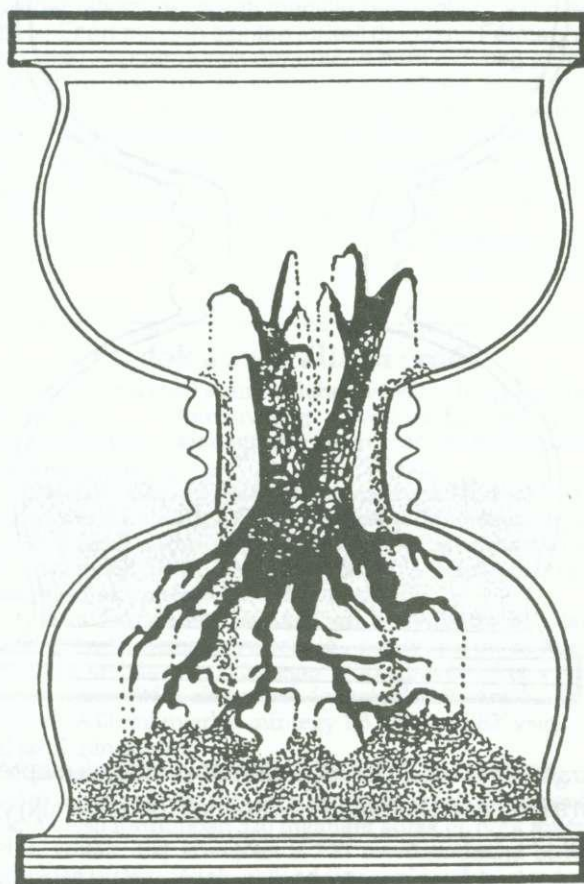
DR. FÜHRER ERNŐ

Az erdészeti kutatás helyzete a kutató szemével

Egy évvel ezelőtt, 1990 szeptemberében az Erdészeti Tudományos Intézet tényleges gyakorlati működésének 90 éves évfordulóján ismertető füzetben számolt be csaknem egy évszázados tevékenységéről, szervezeti felépítéséről és az intézet életében bekövetkezett változásokról. Az előszóban dr. Bondor Antal főigazgató úr a következőket írta: „Gyorsan változó korszakban élünk, szaporodó gondok közepette. Azt nem tudom, hogy az élet sodrása mikor mossa alá ennek a füzetnek az időállóságát, s mikor milyen tartalommal kell majd felváltanunk. Abban azonban bízom, hogy ha küszködve is, de mindig előrehaladunk és néhány év múlva megállapíthatjuk: most már szükséges a váltás, mert ismét más az önarcképünk”.

Sajnos az időállóságra vonatkozó jóslat egy félév elteltével bekövetkezett. A mezőgazdasági, ezen belül az erdészeti kutatás helyzete ma válságban van. Ebben azonban a gazdasági helyzet általános rosszabbodása mellett szerepet játszik az is, hogy a kutatás ügye, annak szakmai és ágazati érdekek érvényesítését elősegítő szerepe szakmai körökben csak hallgatólagosan elismert. Ezért nem véletlen, hogy a döntéshozatal szintjén a kutatás sorsát és súlyát csupán ennek megfelelően kezelik.

A M. Kir. Erdészeti Kísérleti Intézet legfőbb törekvése a sajátos magyar viszonyokra épülő erdészeti tudomány megalapozása volt. Ma már az erdőnek a társadalom igényeit teljesítő többcélú hasznosítása, az erdő stabilitásának fenntartása, hosszabb távon fokozása, olyan ágazati és társadalmi érdek és cél, amely nem nélkülözheti a megismerés, az ökoszisztéma szemléletű erdészeti kutatás eredményeit. Az Erdészeti Tudományos Intézethez kötődő biológiai kutatási feladatok jellegüket tekintve két jól elkülöníthető területre oszthatók:

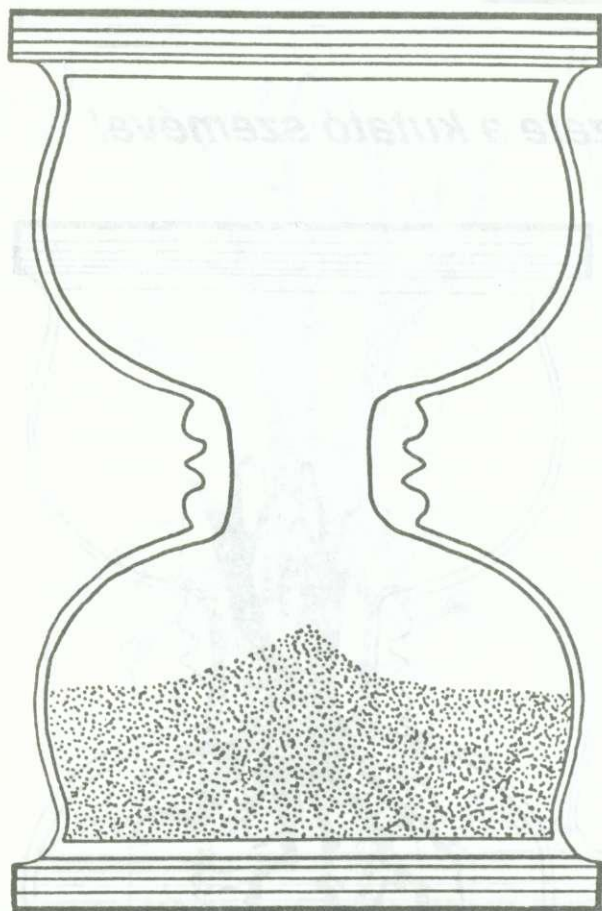

— egyrészt az erdő életciklusához igazodó hosszú megfigyelési idejű kísérletek végzése (a monitoring rendszerű fatermési és nevelési kísérletek, valamint egészségiállapot-felvételek, az ökológiai viszonyokban bekövetkezett változások nyomon kísérése, fajta-összehasonlító kísérletek és arborétumok fenntartása stb.),

— másrészt az erdészeti gyakorlat és a gazdálkodás során felmerülő kérdések (erdősítés, erdművelés, fahasználat, erdővédelem stb.) tudományos igényű vizsgálata.

Eredményesen mindkét feladatcsoport tartamosan, csak egy hosszú időtávlatban, azonos körülmények között és hosszú távra érvényes koncepció alapján működő önálló intézet fenntartása révén teljesíthető.

Az erdészeti kutatás egy másik, jelentőségében nem kevésbé fontos részét az Erdészeti és Faipari Egyetem végzi, amely kutatás szinten két területre bontható:

— egyrészt az erdészeti tudományterületek alap részben alkalmazott kutatási feladatainak (diszciplínák) végzése,

— másrészt az erdővel kapcsolatosan a társadalom részéről felmerülő aktuális kérdések megoldása (természetvédelem, közjóléti funkciók stb.), illetve olyan területek tudományos művelése, melyek közvetlenül ugyan nem az erdő biológiai alapjainak megismerését, de ágazati érdekeket szolgálnak (erdőrendezés, földmérés, vadászat stb.).

Az erdőben végzett minden tevékenység össztársadalmi érdekeket szolgál. Ezért az említett kutatási területek művelése, a vázolt feladatok és célok eredményes teljesítése az intézményi struktúrák függetlenségét biz-

tosítva csak állami támogatásból lehetséges. Az erdészeti kutatást mindig az államerdészetnek, költségvetési forrásokat is igénybe véve kell fenntartania, függetlenül a tulajdonviszonyoktól és az állami erdők jövőbeni területi arányától. (Németországban 8 önálló erdészeti kutatóintézet működik és az egy kutatóra eső állami erdőterület jóval kevesebb, mint hazánkban). Az erdészeti kutatásnak eredményeivel szolgálnia kell a szakmai követelmények és társadalmi igények teljesítését azokban az erdőkben is, amelyek nem állami erdőterületek. Ebből adódóan az ún. erősen piacorientált kutatás szakterületünkön elképzelhetetlen, és hangoztatása a magas színvonalú, hosszú távú és előre mutató kutatási tevékenység elsorvadásához, elértéktelenedéséhez, továbbá a gyorsan kamatozó, de látszateredmények szaporodásához vezethet.

Természetesen az erdészeti kutatás is, mint sok egyéb, kívánnivalókat hagy maga után. Nem kétséges, hogy hazánkban is nagy szüksége van európai mércével is minősíthető, magas színvonalon működő erdészeti kutatóintézetre és kvalifikált kutatógárdára. Mindez együtt jár bizonyos változtatásokkal, ez azonban nem kérdőjelezheti meg a korábbi, gúzsbakötött feltételek közepette is eredményeket felmutató önálló kutatóintézet létét.

A kérdést úgy feltenni, hogy az ágazat el tud-e tartani két erdészeti kutatóműhelyt, igen rövid távú, az erdészeti tevékenységre nem jellemző gondolkodásmódra vall. Éppen az egyetem és a tudományos intézet önállóságából és függetlenségéből adódó tisztességes versenyhelyzet tenné lehetővé az objektív és általános érvényű kutatási eredmények kimunkálását. Továbbá ez nyújthatna teret a magas színvonalon teljesítő szakemberek szakmai elismerésén alapuló kiválasztásához az egyetemi oktatásban és az egyes tudományterületeken. Ez a felállás igenis működhet jól, példa erre az európai országok erdészeti oktatási és kutatási struktúrája. Hogy ez nálunk nem optimálisan érvényesült, annak igen mélyen gyökerező, a szakmai érdekek érvényesülését befolyásoló politikai és személyi okai voltak.

Ma, amikor egyre fokozódó társadalmi elvárásoknak (szakszerű erdőgazdálkodás – fatermesztés) kell megfelelnünk, ugyanakkor a természet- és környezetvédelem oldaláról egyre több támadás éri ágazatunkat, elengedhetetlen az erdészeti kutatás megerősítése és fontossága, valamint önálló léte melletti kiállás. Amelyik szakma nehéz helyzetben, bajainak orvoslásakor elfeledkezik a kutatás megfelelő támogatásáról, a kutatás koncepcionális megújításáról, sőt a korábbinál még nehezebb helyzetet teremt, nem lesz képes megfelelni a két oldalról jelentkező elvárásoknak.